

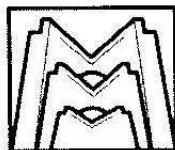
لغات و ترکیبات

دیوان حکیم نزاری قهستانی

(جلد اول شامل ۷۸۸ غزل)

مؤلف:

رضا رئیسی

انتشارات استاد شهریار

تهران، ۱۴۰۰

سرشناسه	: رئیس، رضا، ۱۳۶۰-
عنوان قراردادی	: دیوان، شرح
عنوان و نام پدیدآور	: لغات و ترکیبات دیوان حکیم نزاری قهستانی/مؤلف رضا رئیس.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات استاد شهریار، ۱۴۰۰-
مشخصات ظاهری	: ج.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۷۷-۱۲-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه.
مندرجات	: ج. ۱. ۷۸۸ غزل.
موضوع	: نزاری قهستانی، سعدالدین بن شمس الدین، ۶۴۵-۷۲۰ ق. دیوان -- نقد و تفسیر
موضوع	: شعر فارسی -- قرن ۸ ق. -- تاریخ و نقد
موضوع	: Persian poetry -- 14th century -- History and criticism
ردمبندی کنگره	: PIR۵۶۳۸
ردمبندی دیوبی	: ۸۴۱/۳۲۰۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۱۶۶۱۵

لغات و ترکیبات دیوان حکیم نزاری قهستانی (جلد اول شامل ۷۸۸ غزل)

مؤلف	: رضا رئیس
ناشر	: استاد شهریار
صفحه آرا	: حمید محمدی
چاپ و صحافی	: نسیم
شمارگان	: ۱۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ	: اول - ۱۴۰۰
قیمت	: ۹۷ هزار تومان
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۷۷-۱۲-۹

نشانی: تهران، خیابان مطهری، خیابان فجر، کوچه شهید نظری، پلاک ۳۶، واحد ۶

تلفن تماس: ۰۲۱-۸۸۸۳۱۰۶۵ و ۰۲۱-۸۸۸۳۶۸۷۲

همراه: ۰۹۱۲۲۱۷۷۱۷۶

Email: norooz1347@yahoo.com

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

۹	 سخن مؤلف
۱۱	 پیش گفتار
۱۳	 علائم اختصاری
۲۳	 فصل اول: کلمات ساده
۸۱	 فصل دوم: کلمات مرکب
۹۷	 فصل سوم: ترکیبات اضافی
۱۲۳	 فصل چهارم: مصدرها
۱۳۵	 مراجع

سخن مؤلف

در این کتاب لغات و ترکیبات جلد اول دیوان حکیم نزاری قهستانی شامل ۷۸۸ غزل با استفاده از لغت نامه هائی مانند برهان، غیاث اللغات، دهخدا و... و راهنمایهای استادان محترم راهنما و مشاور شرح داده شده اند که امیدوارم مورد توجه ادب دوستان قرار گیرد.

حکیم سعدالدین پسر شمس الدین پسر محمد نزاری فوداجی بیرجندی قهستانی از شاعران معروف قرن هفتم و اوایل قرن هشتم هجری است. براساس آثار بجای مانده از او می توان گفت که وی اسماعیلی مذهب بوده و به خلفای باطنی عشق می ورزیده است. به نوشته ی فصیح احمد بن جلال الدین محمد خوانی در مجمل فصیحی وی در سال ۷۲۱ فوت نموده است.

آثار وی عبارتند از:

۱. غزلیات و قصاید، ۲. سفرنامه، ۳. ادب نامه، ۴. مناظره ی روز و شب، ۵. از هر و مزر و ۵. دستور نامه.

با بررسی قسمتهای مورد مطالعه ی دیوان نحوه ی استفاده ی حکیم از لغات و ترکیبات به شرح زیر قابل تقسیم بندی است.

الف - استفاده از کلمات و ترکیبات مهجوره قضاوت درباره ی اینکه چه کلمه ای مهجور به شمار می رود نیاز به اشراف کامل بر آثار معاصران حکیم نزاری قهستانی دارد که مطمئناً نگارنده چنین اشرافی ندارد با این حال چند مورد از کلماتی که به نظر مهجور به حساب می آیند ذکر می گردد:

۱. آغاریدن (آمیختن - سرشته کردن) ۲. ادمان (دانمأ کاری و انجام دادن) ۳. انکیس (برگشته، برگشتن) ۴. برزه (شاخه) ۵. بیغاره (سرزنش، طعنه) ۶. بیغوله (کنج و گوشه ی خانه) ۷. پرکاله (پینه و لوله) ۸. چکمه (نشیمن بازو باشد) ۹. چمانه (پیاله ی شراب) ۱۰. خرخشه (بی جا و بی موقع مجادله کردن) ۱۱. خلنج (دورنگ، ابلق) ۱۲. خدریس (شراب کهنه) ۱۳. شیشب (دارای کمال) ۱۴. غراره (جوال) ۱۵. کها (شرمنده) ۱۶. گست (قیح، زشت) ۱۷. نجل (فرزند)

ب - به کار بردن کلمات ترکی :

۱. اولام (پیغام) ۲. ایقاق (هرزه گوی) ۳. اینجو (ملک خاص سلطان) ۴. بغلتاق (طاقیه، کلاه، فرجی) ۵. بلغاق (فتنه، آشوب) ۶. سامک چه (سینه بند زنان) ۷. شلتاق (ستم، جنگ) ۸. یرغو (سرهنگ، شخته) ۹. یرلیک (قبای، جامه)

ج - به کار بردن کلمات در معنایی خاص که کمتر در آن معنی به کار گرفته شده اند :

۱. اصطلاح : به صلاح آوردن ۲. ترهات : زمینهای بی آب و گیاه ۳. خام : ریمان ۴. خروس : پیاله ی شراب خوری ۵. رنگ : زنده ای که درویشان پوشند ۶. زور : دروغ ۷. زه : فرزند

د - به کار بردن کلمات در معنایی غیر از معنی ضبط شده در فرهنگها :

۱. حارث : ابلیس ۲. عزازیل : عزرائیل

ه - استفاده از اصطلاحات نجومی :

۱. زهره ۲. سعد اکبر ۳. سرطان ۴. سماک ۵. نسرطایر

و - به کار بردن کلماتی که ظاهراً ساخته و پرداخته ذهن حکیم نزاری می باشند :

۱. آتش باکو ۲. دست آغوش ۳. شش آهنگ ۴. کدیر آباد ۵. مقامه ی هفتم